

Yhdessä yhteisöksi

– Kokemuksia ja ajatuksia Nyyti ry:n yhteisötyöprojektista

Jouko Mäki-Tarkka

Taloudellisen, fyysisen ja henkisen pääoman rinnalle on syntynyt sosiaalisen pääoman käsite. Se kattaa ne sosiaaliset verkostot, jotka auttavat ihmistä hänen elämässään yhteisön jäsenenä. Yhteiskunnan investoinnit tähän pääoman lajiin saattavat kuitenkin helposti unohtua tai ne laiminlyödään toisarvoisina. (Liikanen 2001.) Miltä vaikuttaa yhteisöllisyyden tila yhdessä yhteiskunnan keskeisimmässä instituutiossa eli yliopistolaitoksessa?

Todellisuus ei vaikuta useinkaan vastaavan ihannekuvaan yliopistosta vanhempien ja nuorempien tieteentekijöiden tiiviinä yhteisönä. Opiskelijat kokevat opiskelun usein yksinäiseksi puurtamiseksi. Välit henkilökuntaan koetaan etäisiksi ja ainelaitoksen ilmapiiriä ei pidetä avoimena (Vesikansa et al. 1998; Tiilikainen 2000). Opettajakunnassa puolestaan voidaan opetustehtävät kokea vain tutkimustyöltä voimavaroja vieväksi velvollisuudeksi ja opiskelijoista on tullut opetuksen havainnoijia ilman aitoa dialogia. Osa opiskelijoista jää ilman toimivaa vuorovaikutusta myös suhteessa muuhun opiskelijakuntaan Toki eri laitospölkötuuriöien välillä on olemassa suuriakin eroja, joten mitenkään automaattisena asiana etäisiä suhteita ei voida pitää. (Säntti 1999.)

Opiskeluihin liittyy lisäksi usein muutto uudelle paikkakunnalle ja entisten kaveri- ja ystävyysuhteiden taaksejääminen. Uudessa tilanteessa saattaa olla monia asumiseen, talouteen, opiskeluissa pärjäämi-

seen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Onnistunut kiinnittyminen uuteen yhteisöön olisikin tärkeätä, sillä hyvin toimiva yhteisö muodostaa tehokkaan puskurin epäedullisia stressitekijöitä vastaan (ks. Lindfors et al. 1991). Uudessa ja vielä oudossa ympäristössä opiskelijan on kuitenkin vaarallisen helppo jäädä yksin. Sinänsä hallittavista asioista saattaa helposti tulla ylivoimaisilta tuntuvia ongelmia, jos toisten ihmisten asioita suhteuttavat näkökulmat puuttuvat.

Yksi opiskelijoita tukeva ja matalan kynnyksen periaatteella toimiva taho on Nyyti ry. Se on vuonna 1984 perustettu yhdistys, joka kehittää ja tuottaa mielen hyvinvointia edistäviä palveluita pääkaupunkiseudun opiskelijoille ja opiskelijayhteisöille. Toiminnan tavoitteena on tarjota tukea ja tietoa opiskelijan elämäntilanteeseen sekä käynnistää henkiseen hyvinvointiin liittyvää keskustelua ja toimintaa opiskelijamaailmassa.

Perustoimintamuotoja ovat vapaaehtoisvoimin toimiva ja vertais-tukeen perustuva tukikeskus. Tukikeskuksessa toimii noin 50 tehtävään koulutettua vapaaehtoista opiskelijapäivystäjää, jotka tarjoavat kaveriapua opiskelijan elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä ja pulmissa. Toinen keskeinen osa perustoimintaa on ammattilaisten vetämät ryhmät ja kurssit. Perustoiminnan lisäksi Nyyti ry:ssä on vuodesta 1996 toteutettu projekteja, joiden avulla on pystytty kehittämään ja tarjoamaan entistä monipuolisempia palveluita kohderyhmälle.

Nyyti ry:ssä on sen toimintahistorian aikana tiedostettu yhteisön merkitys jäsentensä hyvinvoinnille, mutta tähän asti palvelut on pääsääntöisesti suunnattu yksilöille. Niistäkin on välittynyt viestiä yhteisön merkityksestä yksilön hyvinvoinnille. Esimerkiksi tukikeskuskontakteissa yksinäisyyden kokeminen on yksi yleisimmistä yhteydenotossyistä.

Kahdesta aiemmasta Nyytin ry:n projektista kertyneiden hyvien kokemusten ja niistä saadun tieto-aidon rohkaisemina sekä perustoinnissa kertyneiden havaintojen pohjalta Nyytissä alettiin vuonna 1999 pohtia mahdollisuuksia projektityön keinoin vahvistaa opiskelijajärjestöjä yhteisinä. Tausta-ajatuksena oli yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin erottamattomuus.

Kolmivuotisen (2000–2002) Yhdessä yhteisöksi -projektin mahdollisti RAY:ltä saatu rahoitus. Projektin ensimmäisenä vuotena projektin päätehtävänä oli tuottaa tietoa opiskelijayhteisöjen nykytilanteesta. Esikartoitus toteutettiin laadullisen haastattelututkimuksen keinoin kuudessa opiskelijayhteisössä, joista kustakin haastateltiin neljää ns. riivopiskelijaa ja kahta opiskelijajärjestötoimintaan aktiivisesti osallistu-

vaa opiskelijaa. (Esikartoituksesta on tehty julkaisu Bileitä ja sitsejä – korkeakouluopiskelijoiden ajatuksia yhteisöllisyydestä.)

Esikartoitus vahvisti käsitystä siitä, että useimmat opiskelijat eivät koe opiskelijayhteisöä itselleen merkityksellisenä etenkin opintojen alkuvaiheen jälkeen. Opiskelijajärjestöjen toiminnasta eniten osallistuttiin bileisiin. Oma osallistuminen vaikutti sävyttävän sopimuksellisuus. Toimintaan haluttiin osallistua joustavasti ja omista lähtökohdista käsin (vrt. Lehtonen 1990; Koski 1994).

Kertaluonteiset tapahtumat kuten bileet saivat osallistujia, mutta mukaan lähteminen tiiviimmin toimintaan mukaan ei kiinnostanut tai ehkäpä se pikemminkin pelotti. Nykyisellään opiskelijayhteisöissä – kuten lähestulkoon kaikissa organisaatioissa – pieni ydinryhmä vastaa pääosin toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja kehittämisestä. Toiminnan sitovuus ja työn määrä saattaa ehkäistä osallistumista, jolloin vallitsevaan tilanteeseen ei tule helpotusta ja noidankehä on valmis.

Tällaisesta asetelmasta seuraa melko nopeasti tilanne, jossa ydinryhmä koetaan etäiseksi toteuttajaksi ja muusta jäsenistöstä muodostuu toiminnan tahdottomiksi koettuja objekteja. Toiminnan aktiiviset toteuttajat tuntevat saavansa työstään vähän palautetta ja jäsenistön koetaan olevan välinpitämätöntä. Jäsenistö puolestaan voi kokea palautteenannon turhaksi tai vallitseva tilanne nähdään ikään kuin annettuna ja vaihtoehtottomana tilana. Osallistumisen ja toimintaan sitoutumisen kannalta olisi kuitenkin tärkeitä tuntea omasta arvokkuudesta ja tarpeellisuudesta yhteisön jäsenenä. Itsensä toteuttamisen kokemukset ovat terveen itsetunnon keskeinen ehto. Tärkeitä siis olisi, että yhteisö mahdollistaisi jäsenilleen subjektina olemisen kokemuksia.

Projektin pilottivaihe

Esikartoitus pohjusti hyvin vuoden 2001 pilottivaihetta, jossa pyritään käytännössä murtamaan näitä yhteisöllisyyttä ehkäiseviä pakkoja kolmessa hankkeeseen valitussa opiskelijajärjestössä. Tavoitteena on vuoden kuluessa kokeilla ja kehittää toimintatapoja, joilla järjestöjen yhteisöllisyyttä voitaisiin vahvistaa. Pilottihankkeesta kiinnostuneiden määrä oli positiivinen yllätys, sillä kaiken kaikkiaan 17 ainejärjestö- ja kiltatason järjestöä ilmoitti kiinnostuksensa hanketta kohtaan. Tämä on yli 10 prosenttia niistä Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun opiskelijajärjestöistä, joihin hanke suunnat-

tiin. Kiinnostusta siis yhteisöllisyyttä kohtaan on olemassa ja epäilyt sen ”epäseksikkyydestä” osoittautuivat turhiksi.

Pilottivaiheessa on muutamain osin edetty sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä. Ensinnäkin jo koko projektin teema eli yhteisöllisyyden vahvistaminen, joka mahdollistaa terveen identiteetinmuodostuksen sekä kasvun yhteiskunnalliseen subjektuuteen ja elämänhallintaan, on sosiaalipedagogiikan keskeistä tehtäväkenttää. Samoin ajatus yhteisöjen auttamisesta huomaamaan ja tiedostamaan ne mahdollisuudet, joilla he voivat asioihin vaikuttaa, ratkaista vallitsevia epäkohtia ja muuttaa näin todellisuutta paremmaksi, on hyvinkin sosiaalipedagogiikan hengen mukaista toimintaa. (Hämäläinen 1998.)

Kolmen pilottijärjestön kanssa tehdyn yhteistyön peruskivenä on ollut luottamus järjestöjen omaan kykyyn ja potentiaaliin järjestön kehittämisessä. Ulkopuolelta ei ole annettu mitään valmista, vaan ainoastaan erilaisia työkaluja kehitystarpeiden tunnistamiseen ja ratkaisujen etsimiseen (ks. Kurki 1997). Teknisesti näissä on hyödynnetty paljon osallistavan suunnittelun menetelmiä. Projektin rooli on ollut toimia tietyllä tavalla hiivana, joka laittaa asioita käyntiin ja prosessin edetessä sen osuus pikku hiljaa vähenee

Tämä projektin ja pilottijärjestöjen välisen etäisyyden hahmottaminen on kuitenkin vaatinut myös jatkuvaa tarkkailua. Varmasti tähän on vaikuttanut projektin teema. Yhteisöllisyys on kokemuksellista ja sen todentaminen ei ole helppoa. Pilottijärjestöt ovat hankkeissaan aloittaneet kehittämistyön, jonka vaikuttavuutta pikemminkin aistitaan kuin mitataan ja usein myös tuloksia syntyy pikku hiljaa. Asenteiden ja kulttuurin muuttaminen ei ole nopeata eikä helppoa, sillä mitä syvemmillä olevasta muutoksesta on kyse, sitä pidempi on yleensä myös sen muutokseen vaadittu aika.

Projektissa on pyritty toisaalta oppimaan hyväksymään epävarmuus luonnollisena osana tällaista pilottihanketta ja toisaalta poisoppimaan projektin mahdollinen väärä kunnianhimo. Epävarmassa tilanteessahan olisi hyvin houkuttelevaa tehdä ns. pikkunätti, mutta tuloksiltaan epäaito pilottivaihe. Odotusten paineessa tuloksia synnytetäisiin siis väkipakolla ja tarvittaessa vaikka kaikki itse tehden. Yhteisöllisyys on kuitenkin asia johon ei ulkopuolelta voida pakottaa, vaan sen pitäisi kummuta itsestään. Imperatiivi yhteisöllistykää sisältää mielestäni samanlaista ristiriitaisuutta kuin käskeä toimimaan spontaanisti.

Myös sosiaalista elämäämme jäsentävät reunaehdot kuten egoismi, individualismi, kiire, kilpailu, yksityisyys jne. luovat koko projektista ja pilottivaiheesta hyvin haastavan. Tällaisessa kontekstissa projektin

pitäisi kyetä olemaan pilottijärjestöistä riittävän kaukana, mutta tarpeeksi lähellä. Luottamus pilottihankkeiden kykyyn ja usko lopputulosten suhteen ei saa merkitä välinpitämättömyyttä.

Pilottivaiheen kevätkauden havaintoja ja kokemuksia

Mitä kokemuksia ja havaintoja on järjestöjen kehittämishankkeissa sitten tähän mennessä saatu? Ensinnäkin opiskelijajärjestöissä(kin?) uusi hallitus saattaa usein lähteä toteuttamaan edellisen vuoden lopussa hyväksytyä toimintasuunnitelmaa hyvin automaattisesti. Aikaa ei siis käytetä järjestön perustehtävän, tavoitteiden ja tarpeiden pohdintaan, vanhan ja uuden hallituksen työn silloittamiseen kokemusten jaon ja evästyksen muodossa ja toisiinsa tutustumiseen. Pyörää siis keksitään joka vuosi uudelleen eikä aina osata nähdä omaa toimikautta osana kehitysjatkumoa.

Projektin toimesta pilottivaihe aloitettiin alkutilanteen kartoituksella, jossa hallitusten jäsenet pohtivat omaa suhdettaan opiskelijajärjestöön ja järjestön heikkouksia ja vahvuuksia. Lisäksi pilottijärjestöstä Peduca ry toteutti vuoden alussa hallituksen ryhmäytämiskiikun. Siinä yhteydessä hallituksen jäsenet tutustuivat toisiinsa ja pohtivat samalla miksi järjestöämme tarvitaan. Kokemukset kiikunlopusta olivat erittäin hyvät ja sen positiiviset vaikutukset ovat heijastuneet koko kevätkauteen.

Kevätkauden positiivisin asia kaikissa järjestöissä on ollut havahduminen huomaamaan vallitsevan tilanteen epätyydyttävävyys. Järjestöjen hallituksissa on virinnyt keskustelua mikä ehkäisee yhteisöllisyyden syntyä ja mitä he voisivat muutoksen saavuttamiseksi tehdä. Juuri tietoisiksi tuleminen omasta historiallisesta roolista yhteisöstään saa ihmiset toimimaan ja luo muutoksen mahdollistavia prosesseja yhteisöissään (Kurki 1998).

Pieniä konkreettisia onnistumisiakin on kevään kuluessa koettu. Esimerkiksi KTTO ry halusi hankkeen avulla parantaa opiskelija- ja opettajakunnan etäisiksi ja viileiksi koettuja suhteita. Ainakin osittain ne oli koettu laitoksen kulttuuriin kuuluvina ja annettuina asioina. Asian muuttamiseksi haluttiin kuitenkin yrittää tehdä jotain ja järjestettiin opiskelijoiden ja henkilökunnan välinen peli- ja snapsi-ilta. Opiskelijat kävivät henkilökohtaisesti esittämässä kutsut laitoksen henkilökun-

nalle. Alun epäluuloista huolimatta ilta onnistui oikein hyvin ja yhteistapaamisille on tulossa jatkoa. Tällainen onnistumisen kokemus on ollut rohkaiseva merkki siitä, että etäiset suhteet eivät kenties sittenkään ole kuin ikijäätä, vaan sitä voidaan myös murtaa.

Myös tietoinen yritys irrottautua subjekti–objekti-asetelmasta (järjestön hallitus – jäsenistö) on ollut kannustavaa. Peduca ry kysyi järjestökyselyssä, mitä tehtäviä olisit halukas tekemään ainejärjestössäsi sen sijaan, että oltaisiin kysytty minkälaista toimintaa haluat ainejärjestösi tarjoavan. Kysely poiki heti muutamia uusia ja tervetulleita henkilöitä toiminnan toteuttajiksi.

Peduca ry:n yksi hallituksen jäsen teki pro seminaari -työn ainejärjestötoimintaan aktivoitumisesta. Tapaustudkimuksen yksi havainto oli, että henkilökohtainen pyyntö on melko usein toimintaan mukaan lähtemisen pontimena. Pyyntö voi kuitenkin toimia myös tehokkaana tapana valikoida ihmisiä. Kuitenkin hyvin toimivan yhteisön kriteeriksi on määritelty avoimuus, mikä heijastuu koetussa ilmapiirissä (Parviainen & Pelkonen 1998). Tällaisen asian tiedostaminen ja sen huomioiminen myös käytännössä on yksi askel kohti toimivampaa yhteisöllisyyttä.

Hankkeen tuleva syyskausi on lyhyt ja intensiivinen jakso, mikä vielä sisältää pienen paradoksin. Jokaisesta pilottijärjestöstä on löytenyt ainakin muutama hankkeeseen uskova, sitä eteenpäin vievä ja muita innostava henkilö. Nyt syksyllä hanke lepää vielä edelleenkin pitkälti näiden ns. avainhenkilöiden varassa. Hanke ei kuitenkaan saisi liiaksikaan personoitua tiettyihin ihmisiin, vaan tätä innostuksen paloa pitäisi kyetä levittämään laajemmallekin ja osattava antaa tilaa uusille toimijoille.

Kehittämishankkeen mahdolliset laadulliset muutokset jäävät aikanaan nähtäväksi. Joka tapauksessa uskon, että pilottivaiheen kuluessa kehitetään ja luodaan hyviä käytäntöjä ja työvälineitä. Projektin viimeisen toimintavuoden keskeinen tavoite onkin suoritettujen tiedonkeruun ja pilottivaiheen kokemusten pohjalta laatia yhteistyömateriaalia, mikä olisi käytettävissä laajemminkin vastaavankaltaisissa toimintaympäristöissä.

Lisätietoja projektista:

Nyyti ry

Yhdessä yhteisöksi -projekti / Jouko Mäki-Tarkka

Rikhardinkatu 4 B 3. krs, 00130 Helsinki

puh (09) 684 06645

e-mail: jouko.maki-tarkka@nyyti.fi

Lähteet

- Hämäläinen, J.* 1998. Suomalaista sosiaalipedagogiikkaa kehittämässä. Raportti valtakunnallisilta sosiaalipedagogisilta päiviltä Porissa 14–15.11.1997. Suomen Sosiaalipedagoginen Seura ry, 8–9.
- Koski, P.* 1994. Liikuntaseura toimintaympäristössään. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kurki, L.* 1997. Sosiokulttuurinen innostaminen sosiaalipedagogiikan soveltuksena. Teoksessa J. Hämäläinen & L. Kurki Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY, 207.
- Kurki, L.* 1998. Sosiokulttuurinen innostaminen. Raportti valtakunnallisilta sosiaalipedagogisilta päiviltä Porissa 14–15.11.1997. Suomen Sosiaalipedagoginen Seura ry, 14.
- Lehtonen, H.* 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.
- Liikanen, A.* 2001. Kansalaisjärjestöt kasvattavat sosiaalista pääomaa. Artikkeleli Mielenterveyslehdessä 3/2001. Suomen Mielenterveysseura, 36–37.
- Lindfors, O., Paakkola, E. & Pylkkänen, K.* 1991. Yhteisödynamiikka. Ihminen muuttuvassa työyhteisössä ja kulttuurissa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Parviainen, T. & Pelkonen, M.* (toim) 1998. Yhteisöllisyys – avain parempaan terveyteen. Stakes, raportteja 217.
- Säntti, J.* 1999. Opiskelukyvyn jäljillä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 15.
- Tiilikainen, A.* 2000. Uusi opiskelija ja yliopisto – opiskelijoiden ensimmäisen opintovuoden kokemukset ja vastaanotto yliopistolla. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 17, 91.
- Vesikansa, S., Lempinen, P. & Suomela, S.* 1998. Tehokkaaseen opiskeluun – norminopeutta vai mielekästä oppimista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 14, 41.